

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 2(29)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

Редакційна колегія

Подолька А. М., д-р юрид. наук, проф. — головний редактор
Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — заступник головного редактора
Ігнатченко А. А., канд. техн. наук — відповідальний редактор

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Гончаренко О. М., д-р іст. наук, Піляєв І. С., д-р політ. наук, Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Пила В. І., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Баєва О. В., д-р біол. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чернуха Н. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородін І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подолька А. М., д-р юрид. наук, Юлдашев О. Х., д-р юрид. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 4 від 27 квітня 2011 р.)

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М58 Наукові праці МАУП / редкол.: В. Б. Захожай (голов. ред.) [та ін.]. — К. : МАУП, 2001 — Вип. 2 (29). — К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 222 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник “Наукові праці МАУП” зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України “Наукові праці МАУП” визнано як фахове видання з політичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 р.) та юридичних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/5 від 31 травня 2011 р.).

ББК 65.9(4УКР)29-2я43+67.9(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	5	Калашніков В. А. Проблеми розвитку громадянського суспільства в Україні	64
Медвідь Ф. М., Баран В. В. Концепція української раси Юрія Липи: витоки, сучасне прочитання	5	ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	68
Автенюк О. А. Державно-правове забезпечення розвитку системи вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи	13	Шконда В. В., Кальянов А. В. Світовий досвід здійснення пенсійних реформ та його значення для України	68
Гайдай С. В. Співвідношення політичної ідеології та політичної науки	18	Ліщитович Л. І., Мельник П. П. Еколого-економічні наслідки впливу геомагнітного поля на агроценози	76
Гулько О. Я. Державна служба в контексті сучасних світових і національних змін і трансформаційних процесів	23	Мельник П. П. Економічні підходи до оцінки впливу магнітного поля Землі на продуктивність агроєкосистем	79
Євтушевська О. І. Проблеми політичного лідерства в сучасній Україні: гендерний аспект	27	Гришин П. М. Функціонально-цільова специфіка розвитку системи фінансового контролю в Україні	82
Кравченко Т. А. Критерій легітимності в оцінці політичного процесу у стабільних і перехідних політичних системах	32	Гришин П. М. Нормативно-правові основи забезпечення державного фінансового контролю: стан і перспективи розвитку в Україні	88
Кузьмін П. В. Взаємодія політики і бюрократії як проблема політичної науки і практики	37	Ейсмонт В. С. Теоретико-методологічні аспекти економічного зростання, економічного розвитку і розвитку економіки	93
Лазаренко О. В. Проблема поділу влади: теоретично-методологічні засади розробки та актуальні питання обґрунтування	40	Тумовс Р. А. Детермінанти сучасного політичного процесу: національний і глобальний вимір	100
Логвиненко С. В. Питання національної безпеки України в контексті попередження та боротьби з тероризмом: теоретичний аспект проблеми	43	Мамченко М. М. Поняття фінансових ресурсів в аналізі джерел формування капіталу підприємств	105
Масловська О. М. Поняття партійних систем у сучасному політологічному дискурсі: теорія і методологія аналізу	49	Мельников А. Е. Теоретичні аспекти банківської інвестиційної діяльності	110
Масловська О. М. Політичні партії і розвиток парламентаризму в Україні: актуальні питання теорії і практики	54	Остапенко А. В. Проблеми розвитку і теоретичної реконструкції конкурентних відносин в аналізі ринкової економіки	117
Тимошин В. В. Проблеми систематизації принципів державного контролю: державно-правовий аспект аналізу	59	Остапенко А. В. Концепції і моделі ринкової конкуренції у сучасній економічній теорії	122

Пруднікова Л. О.

Стратегічні напрями подолання
проблем нерівномірності
соціально-економічного розвитку Донбасу 127

Ручка Н. В.

Інструменти комплексної
продуктової політики як засіб
раціоналізації виробництва і споживання 134

Устименко Г. В.

Місце центрального банку
в системі органів державної влади 140

Шеховцов В. В.

Деякі сучасні тенденції
визначення фінансового механізму
інвестиційної діяльності комерційних банків 145

Тимошин В. В.

Поняття форми державного
контролю господарської діяльності
у сучасній державно-правовій теорії 149

Ягода Янковска

Підходи до державного регулювання партнерських
відносин у сфері туризму Республіки Македонія 154

ЮРИДИЧНІ НАУКИ 159**Зарудний Є. О.**

Предмет та обов'язок доказування:
співвідношення понять 159

Мигалевич В. В.

Значення покарання у підвищенні
ефективності боротьби з корупцією 163

Модлицький О. І.

Розвиток цивільно-процесуальних відносин:
теоретико-методологічні аспекти аналізу 168

Морару А. А.

Правові основи державного управління
в аспекті становлення України як демократичної,
правової та соціальної держави 173

Солонина В. Ф.

Цивільно-правові проблеми
забезпечення права на захист в аспекті
вибору способу захисту порушених прав 178

Шашкова-Журавель І. О., Журавель М. І.

Порівняльно-правові аспекти
правового регулювання профспілкового руху
в державах Західної Європи і США 183

М. М. Зелененький

Держава як один із суб'єктів
соціального партнерства 187

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ 192**Євтушевська О. І., Слободян С. І.**

Питання здійснення досліджень
політичного лідерства в Україні
з урахуванням гендерних особливостей 192

Гончаренко Є. Ю.

Аналіз можливостей проведення тестового
контролю у студентів-лінгвістів при вивченні
німецької мови як другої іноземної 199

Маяцька О. Ю.

Поведінка студентської групи
як предмет соціально-психологічного аналізу 204

Парафіан Кароль

Соціально-психологічні аспекти
дослідження феномена політичного лідерства:
теорія і методологія 209

Парафіан Кароль

Громадська активність
у структурі соціальної активності:
соціально-психологічний вимір 214

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 220

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ СВІТОВИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ЗМІН І ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Наукові праці МАУП, 2011, вип. 2(29), с. 23–26

Розглядаються особливості ролі і впливу світових та національних змін і трансформаційних процесів на формування державної служби України.

Сучасні світові зміни, а передусім глобалізаційні, інтеграційні процеси, помітно позначаються на всіх сферах суспільного життя. Вони не лише принципово змінюють політичну карту світу, а й спричиняють відповідні проблеми, оскільки формуються головним чином нові державності, по-новому розглядають і проблеми державного правління.

Зазначимо, що на сьогодні кардинальні трансформації безпосередньо української державності достатньо ґрунтовно вивчені такими українськими фахівцями, як В. Будкін, В. Горбатенко, В. Єременко, В. Кремень, М. Михальченко, Ф. Рудич, Г. Щокін та багато ін., які одночасно спробували концептуально визначити й обґрунтувати власне модель нового українського суспільства. Його найчастіше називають “трансформаційним”, “перехідним” (М. Головатий, В. Горбатенко, І. Кресіна), “слабким суспільством” (В. Журавський, М. Михальченко, В. Жанчер), “суспільством кардинальних перетворень” (В. Ворона, Є. Головаха) і т. ін. Так чи інакше, але йдеться про зміну суспільства в цілому, а відтак, маємо вести мову про відповідні трансформації управління таким суспільством, тобто насамперед про державне управління. Загалом, як справедливо зазначає В. М. Колпаков: “В Україні роль, місце і важливість управління незрозуміла і недостатньо враховується в стратегічному управлінні, в кадровій політиці. При розробці концепції розвитку країни до 2010 р. державні структури взагалі забули про концепцію управління” [5, 96].

Сам по собі механізм державного управління в суспільстві, що радикально трансформується, має притаманні саме йому риси, до яких належать:

- радикальність перетворень. Йдеться не лише про суспільні перетворення, а й про

принципову зміну самої системи державного управління;

- еволюційність. Доцільним вважається прогресивний, поступальний розвиток суспільства, на який найбільше зорієнтовані і сподіваються його громадяни;
- інноваційні орієнтації і проблеми. Суспільства, що трансформуються, не набудуть кращих рис і якостей, якщо не використовуватимуться задля їх розвитку різноманітні інновації.

Це, однак, не означає, що такі суспільства мають виняткові або здебільшого позитивні результати свого розвитку. Такий розвиток, на жаль, часто просто імітується, подається як неіснуюча реальність. Подібна ситуація характерна і для системи державного управління. А тому йдеться про делікатне поєднання в державному управлінні і традиційних підходів (від них повністю позбавитися неможливо), і нових, або інноваційних, без яких позитивний поступальний розвиток державного управління є абсолютно нездійсненним.

Ще однією принциповою можливістю державного управління у суспільствах, що трансформуються, є те, що в таких суспільствах видозмінюються відносини між державним управлінням і різноманітними суспільними утвореннями (громадські організації, фонди, консультативні ради і т. ін.), які беруть все більш активну участь у публічному обговоренні, оцінюванні, а то й просто підтримці державних проєктів, програм, рішень, здійсненні громадського контролю за їх виконанням. У такий спосіб відбувається своєрідний контроль за державним управлінням, його соціальна оцінка.

Схарактеризована особливість є закономірною в контексті розвитку громадського суспіль-

ства в цілому, подальшої демократизації суспільних відносин.

Підкреслюючи величезну роль і значення в суспільних трансформаціях саме державної служби, українські дослідники-управлінці О. Д. Лазор та О. Я. Лазор зазначають, що “найважливіші соціально-економічні перетворення в багатьох країнах розпочиналися саме зі зміцнення державної служби. Зокрема, це реформи генерала Шарля де Голля у Франції, прем’єр-міністра Маргарет Тетчер у Великобританії, президента Ехарда у Німеччині, прем’єр-міністра Лешика Бальцеровича у Польщі [6, 10].

Принципово важливим аспектом трансформаційних процесів, притаманних сучасній Україні, є саме той, що пов’язаний з цілепокладанням розвитку українського суспільства загалом. Дбаючи про радикальні суспільні зміни і трансформації, які в кінцевому результаті мають дати нову якість українському соціуму, маємо постійно пам’ятати, що головним і універсальним компонентом будь-якої суспільної системи є саме людина як суспільне істото. Безпосередньо людина була і залишається тим кінцевим і неділимим елементом, який, окремо чи опосередковано вступаючи у взаємозв’язок і взаємодію з іншими людьми, утворює найрізноманітніші людські спільноти: сім’ю, трудовий колектив, громадську організацію, державу, врешті – суспільство в цілому.

Якщо вести мову про те, які державні управлінці нині потрібні Україні, то варто нагадати результати дослідження, що свого часу було проведене фахівцями Стенфордського дослідницького інституту США. Вони виокремили чотири основних категорії населення відповідно до систем людських якостей, стилю і способу життя: “ті, що рухаються бідністю”, “ті, що стимулюються зовні”, “ті, що стимулюються із середини”, “ті, що є інтегрованими”. Радше за все у контексті державних службовців нас цікавить саме четверта категорія громадян.

Важливим моментом трансформаційних перетворень у сучасній Україні також є той, що пов’язаний із психологією її громадян. Має місце своєрідний розкол у свідомості між тими, хто представляє пострадянську, посткомуністичну консервативну частину населення, і тими, хто найактивніше витягнутий у нові, модернізаційні процеси, у зміни й трансформації. Перших ще називають прихильниками західних демократичних цивілізацій. За таких умов державне управління взагалі має перебудовуватися передусім на впровадженні відповідних правових процедур, що

пов’язані із становленням нової політичної системи, демократичних відносин між усіма її структурами та елементами. З іншого боку, має сформуватися насправді дієве громадянське суспільство, яке повинно забезпечити ефективне громадське самоврядування народу. У поєднанні першого і другого можливий модернізований розвиток України. Тут йдеться про докорінну зміну саме ідеології державного управління. Більшість фахівців з державного управління вважають, що це можливо за умов, коли:

- сформовано саме демократичну державу, у якій державний апарат якомога щільно пов’язаний із суспільством, має від нього відповідну підтримку й довіру;
- створено такі організаційні структури державного управління, завдяки яким усі його ланки діють чітко, взаємопов’язано та результативно;
- у державному апараті в цілому налагоджено механізм прямих і зворотних зв’язків, які дають можливість постійно відслідковувати хід і результати реальних процесів державного управління.

Державне управління, передусім в умовах трансформаційних змін, має забезпечити найоптимальніше використання всіх наявних ресурсів розвитку суспільства, розробку й організацію здійснення стратегії суспільного розвитку. Забезпечити контакти і плідну співпрацю з іншими державними, міжнародними колективними організаціями – ООН, Світовим банком, Радою Європи та ін. Водночас, і це цілком природно й об’єктивно, стан державного управління в Україні значною мірою залежить від того, чи прийде до такого управління нова генерація менеджерів – державних управлінців.

Щодо державного управління в сучасній Україні, то багато надій покладається на здійснювану адміністративну реформу, в ході якої ставлять за мету:

- формування ефективної та дієвої виконавчої влади як на центральному, так і на місцевому рівнях управління;
- формування сучасної системи ефективного місцевого самоврядування;
- організація на принципово нових засадах усього державного управління та відповідних служб в органах місцевого самоврядування;
- створення більш сучасної системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців;

- перебудова всієї системи управління фінансами, і насамперед в державному будівництві;
- формування ефективної системи управління державним сектором економіки;
- розробка й запровадження більш дієвої та ефективної системи державного контролю.

Реформування усієї системи влади у цілому та державного управління зокрема має бути відповідним чином науково і ресурсно забезпеченим.

Виокремлюючи особливості управління персоналом державних установ в умовах трансформаційних змін та системних криз, притаманних багатьом суспільствам, у тому числі і новітній Україні на сучасному етапі державотворення, зазначимо й те, що ряд українських дослідників, у тому числі Н. М. Семенова, пропонують врятувати це управління з дотриманням таких його принципів:

- комплексності. Мається на увазі розробка та реалізація системи відповідних антикризових заходів у відповідній сфері державного управління;
- оптимальності. Йдеться про оптимізацію всього інструментарію управління – форм, методів, засобів тощо;
- ефективності. Мова йде про максимальне використання усіх засад та умов управління з метою отримання максимального результату;
- гнучкості. Вважається, що управління будь-якими процесами має здійснюватися з оптимальним вибором методів і засобів, відповідно до їх ефективності;
- реалістичності. Для управління мають вибиратися засади, що виходять з об'єктивної, реальної оцінки стану справ;
- адаптивності. Будь-які управлінські дії мають постійно, незважаючи на зміну умов і обставин, давати максимально позитивний результат;
- оперативності. Українські рішення, дії мають бути оперативними щодо їх використання. Для цього здійснюється постійний моніторинг соціальної ситуації з вивченням тих проблем, які потребують усунення в першу чергу;
- об'єктивності. Йдеться про реалізм і максимально точну оцінку ситуації, що дає змогу достатньо точно і своєчасно обирати управлінські рішення, вчиняти дії [7].

Така система принципів не повинна домінувати над якимось окремим з них. Водночас вона

потребує синтезу, а також обрання й використання тих форм і методів управління, які є найоптимальнішими, що відповідають реальному стану справ у будь-якій сфері державного управління і функціонування держави в цілому.

Зазначимо, управління персоналом державних установ у даному випадку є безупинним, послідовним процесом, що спрямований на цільову зміну мотивації та стимулювання державних службовців задля отримання від них максимальної віддачі в діяльності, досягнення політичних кінцевих результатів у праці.

Державне управління не можна відокремлювати не лише від управління в окремих сферах, а й від тих соціально-економічних, політичних та інших процесів, що мають місце у світі загалом. Тому цілком природно, що фахівці різних галузей знань в Україні шукають оптимальний варіант поєднання глобальних процесів із розв'язанням конкретних проблем трансформації нашого суспільства в ринкове, інформаційне, соціально орієнтоване, відкрите. При цьому, в державному управлінні тісно поєднуються три складові: концептуальні засади державного управління (яким воно має бути концептуально, цілісно); моделі державного управління; механізми практичної реалізації моделей і механізмів. По суті, державне управління має зреалізувати основне завдання – діалектично поєднати державу і суспільство. При цьому окремі фахівці в галузі державного управління (наприклад, М. Туленков) вважають, що вищим рівнем державного управління є все-таки політичне управління, яке дає можливість гармонізувати наявні суперечливі інтереси в суспільстві і результативно досягти позитивних суспільних змін.

Будь-яка державна політика завжди орієнтована і здійснюється за відомим трикутником: суспільство, держава, особливість. Українське суспільство, як і всі інші, не лише принципово змінюється, воно входить у світові інтеграційні, глобалізаційні процеси. Держава – найбільше радикально змінюється як політична система, а особливість формується у принципово іншій системі цінностей, інтересів, умов життєдіяльності. Як зазначає український філософ В. Князев: “Нині державне управління переходить з феномена цивілізації у феномен культури”. “Державне управління, – продовжує він, – має відповідати, заради чого існує держава: чи це машина для обслуговування інтересів, потреб державного апарату, чи громадянське суспільство, а отже – кожна людина” [7].

Такими є основні настановні питання щодо зміни державної служби в умовах світових і національних змін і трансформаційних процесів.

Література

1. Конституція України // Голос України. – 1996. – 27 лип. – № 138. – 32 с.
2. Указ Президента України “Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні” від 22 липня 1998 р. № 810 // Вісн. держ. служби України. – 1998. – № 3. – 138 с.
3. Авер’янов В. Б. Органи виконавчої влади в Україні. – К.: Ін Юре, 1997 – 48 с.

4. Державне управління перехідних суспільств в умовах глобалізації // Матер. засідання міжнар. круглого столу, організованого Фондом інтелектуальної співпраці “Україна – XXI століття” – К., 2001. – 32 с.

5. Колпаков В. М. Особливості управлінської кризи в умовах трансформації українського суспільства // Проблеми управління в переходному періоді на порозі ХХІ века / Сб. науч. трудов. – К., 1999. – 385 с.

6. Лазор О. Д., Лазор О. Я. Державна служба в Україні: Навч. посіб. – 3-тє вид., допов. і преробл. – К.: Дакор, 2009. – 560 с.

7. Семенова Н. М. Стратегія управління персоналом в умовах системних соціально-економічних криз. – Автор. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра філософії в галузі державного управління. – К., 2010. – 17 с.

Розглянуто особливості ролі та впливу світових і національних змін і трансформаційних процесів на формування державної служби.

Рассмотрено роль и влияние мировых и национальных изменений и трансформационных процессов на формирование государственной службы.

The article deals with the role and influence of the world and national changes and transnational processes on forming of public service.

Надійшла 22 лютого 2011 р.